

POL-30 Hyvärinen Outi

13.02.2020

KÄYTTÖ RAJOITETTU

PYYDETÄÄN VAITELIAISUUTTA

Vaiteiaisuuspyyntö, kunnes asiasta
neuvoston päätös.

Neuvoston päätös 17.2.2020.

Vaiteliaisuuspyyntö kumottu 23.10.2020.

Asia

**EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/EU:n sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio
EUNAVFOR MED SOPHIA –operaation mandaatin muuttaminen ja jatkaminen**

Kokous

U/E/UTP-tunnus

UTP 8/2015 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Ulkoasiainneuvostossa 17.2.2020 on määrä saavuttaa poliittinen yhteisymmärrys keskisen Välimeren eteläosassa toteutettavan Euroopan unionin sotilasoperaatio EUNAVFOR MED Sophia -operaation painopisteiden ja nimen muuttamisesta sekä mandaatin jatkamisesta muutettuna vuodeksi eteenpäin. Neuvoston jälkeen valmistellaan muodollinen neuvoston päätös asiasta. EU:n ulkosuhdehallinnon esityksen mukaan uuden operaation olisi määrä aloittaa toimintansa pian.

Operaation voimassa oleva mandaatti päättyy neuvoston päätöksen YUTP 2019/1595 mukaisesti 31.3.2020.

Suomen kanta

On tärkeää tukea Libyaa konkreettisin toimin sen hauraassa turvallisuustilanteessa. Kannatamme EU:n sotilasoperaatio EUNAVFOR MED Sophian toiminnan kehittämistä ml. sen mandaatin muuttamista. On perusteltua määritellä operaation painopisteet uudelleen niin, että operaation päätehtäväksi tulee YK:n turvallisuusneuvoston asettaman asevientikiellon täytäntöönpanon edistäminen. On tärkeää edelleen säilyttää muutettavassa operaation mandaatissa tuki muuttoliikeverkostojen havaitsemiselle ja seuraamiselle sekä tähän liittyvät koulutustehtävät. Operaation työllä sekä eri maiden viranomaisten ja EU-virastojen yhteistyöllä voidaan saada kerättyä hyödyllistä informaatiota liittyen muuttoliikkeeseen.

Tuemme operaation merellisten kykyjen ottamista käyttöön siinä määrin kuin se on tarpeellista asevientikiellon täytäntöönpanon valvontaa varten huomioiden, että valvonta ilman merellisiä kykyjä ei ole tehokasta.

Pääasiallinen sisältö

EU:n ulkosuhdehallinto on tehnyt esityksiä EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla Berliinissä 19.1. Saksan johdolla pidetyn korkean tason kokouksen käynnistämässä nk. Berliinin prosessin tukemiseksi. Prosessin tavoitteena on tukea pysyvän tulitauon aikaansaamista Libyassa niin, että tämän myötä voitaisiin edetä kohti sisäisen konfliktin rauhanomaista ratkaisua. Berliinin konferenssissa 19.1. sovittiin seurantakomitean perustamisesta ja osapuolten välisistä tulitaukoneuvotteluista. Libyan konfliktin osapuolet, niin sanottu 5+5-formaatissa toimiva sotilaskomitea, pääsi periaatteelliseen sopuun pysyvämmästä tulitauosta Genevessä 4.2. mikä on konkreettisin edistysaskel tähän saakka. 5+5 –neuvotteluja on tarkoitus jatkaa. Tilanne on kuitenkin hyvin hauras.

Berliinin prosessin seuraavana askeleena järjestetään ulkoministeritason seurantakokous 16.2. Münchenin turvallisuuskonferenssin yhteydessä. Seurantaprosessi jatkuu ulkoministerikokouksen jälkeen työryhmissä. Pysyvän tulitauon aikaansaamisen lisäksi olennaisinta on YK:n asevientikiellon täysimääräinen kunnioittaminen.

Konkreettisin EUH:n esityksistä on esitys EU:n sotilasoperaation EUNAVFOR MED Sophian toiminnan kehittämiseksi suuntaamalla operaation toimintaa uudelleen. Esitys merkitsisi operaation painopisteiden uudelleenmäärittelyä.

Vuonna 2015 perustetun operaation tavoitteena on ihmissalakuljetus- ja ihmiskauppaverkostojen liiketoimintamallin häiritseminen ja Eurooppaan suuntautuvan laittoman maahantulon vähentäminen. Tavoitteeseen on pyritty salakuljettajien alusten systemaattisen tunnistamisen, haltuunoton ja käytöstä poistamisen avulla. Mandaatissa määritellyt, siihen myöhemmin lisätyt tukitehtävät, ml. koulutus- ja asevalvontatoimet, tukevat osaltaan asetettuja tavoitteita. Operaatio toimii tällä hetkellä ilman merellisiä kykyjä eli ilman merellä purjehtivia laivoja, minkä vuoksi operaatio pystyy toteuttamaan tehtäviään vain osittain. Syynä merellisten kykyjen puuttumiselle on, että jäsenmaiden kesken on kesästä 2018 lähtien vallinnut erimielisyyksiä mereltä pelastettavien ihmisten sijoittamisesta. Mereltä pelastus ei kuulu operaation tehtäviin, mutta se voi joutua pelastustoimiin kansainvälisen velvoitteiden nojalla. Merellisten kykyjen puuttuminen on vaikeuttanut operaation toimista etenkin YK:n asevientikiellon valvontaa, koska ilman merellisiä kykyjä operaatio ei voi tutkia laivoja. Myös operaation toimet ihmissalakuljetuksen vastaiseksi toiminnaksi ovat vaikeutuneet. Operaatio on jatkanut toimintaansa Libyan rannikkovartioston tukemiseksi ja kouluttamiseksi.

Berliinin prosessin myötä EU:n ulkosuhdehallinto EUH on esittänyt operaation mandaatin muuttamista ja siitä on keskusteltu EU:ssa komiteatasolla, mutta ei ole vielä saavutettu tarvittavaa yhteisymmärrystä. Kaikki jäsenmaat eivät ole voineet hyväksyä merellisten kykyjen (alusten) ottamista takaisin käyttöön. Keskustelut asiasta jatkuvat 17.2. pidettävässä ulkoasiainneuvostossa.

EUH esittää operaation mandaattia muutettavaksi välittömästi niin, että operaation ydintehtävä vaihtuu ihmissalakuljetuksen torjumisesta YK:n asevientikiellon täytäntöönpanon tukemiseen. Tätä esitetään tehtäväksi edistämällä asevientikieltoon liittyvää informaationvaihtoa ja asevientikiellon täytäntöönpanoa. Tähän tehtävään liittyen operaation esitetään hoitavan öljyn salakuljetukseen liittyvää seuranta. Tuesta muuttoliikeverkostojen havaitsemiselle ja seuraamiselle esitetään operaation tukitehtävää. Sitä esitetään hoidettavaksi keräämällä informaatiota ja hoitamalla partiointia kansainvälisen oikeuden mukaisesti ilmaitse. Libyan rannikkovartioston toiminnan tukeminen ja kouluttaminen esitetään säilyväksi operaation tukitehtävänä, kuten tähänkin saakka. Operaation mandaatin kestoksi esitetään yhtä vuotta. Lisäksi esitetään, että ilmavalvonta ulotetaan Libyan ilmatilaan, kunnioittaen kansainvälistä oikeutta ja riippuen siitä, saadaanko tarvittava lupa. Operaation nimi esitetään

muutettavaksi ”Operation EU Active Surveillance”:ksi. Lisäksi esitetään lisäbudjettia satelliittikuvien hankkimiseksi, joilla valvontaa voidaan tukea.

Merelliset kyvyt esitetään otettavaksi käyttöön YK:n asevientikiellon täytäntöönpanon edistämiseksi asevientikiellon täytäntöönpanon kannalta relevantilla merialueella. Esityksessä todetaan, että jotta tämä voitaisiin tehdä, tulee löytää ratkaisu mereltä pelastettavien henkilöiden maihinnousuun ja heidän jakamiseensa, olipa se kokonaisvaltainen tai *ad hoc*- tyyppinen ratkaisu, kuten Naton Sea Guardianin noudattama malli (eli että henkilöt sijoitetaan valtioon, jonka lipun alla heidät pelastanut alus partioi) tai Maltan julistuksen mukainen ratkaisu (eli henkilöiden vapaaehtoiseen jakoon perustuva mekanismi Maltalla keskustellun mallin mukaisesti). Merellisten kykyjen ottaminen uudelleen käyttöön jossain määrin on välttämätöntä, jotta operaatio voi suorittaa tehtäviään tehokkaasti. Toimimalla vain ilmasta käsin operaation toimintamahdollisuudet ja vaikuttavuus jäävät rajallisiksi. Muuttoliike operaation toiminta-alueella eli keskisen Välimeren reitillä on huomattavasti vähentynyt vuosina 2016-2019. EUH:n esityksen pohjalta merellisiä kykyjä voitaisiin ottaa käyttöön asevientikiellon valvonnan kannalta olennaisimmilla alueilla itäisellä operaatoalueella tai vähintään 100 km Libyan rannikosta. Näillä alueilla ei ole ollut merkittävästi meripelastustehtäviä viime vuosina.

Verrattuna nykyiseen on huomattava, että ihmissalakuljetukseen liittyvä tehtävä olisi aiempaa suppeampi, sillä siihen ei enää esitetä kuuluvan aluksille nousua, niiden takavarikointia ja käännättämistä, kuten tähän saakka. Muuttoliikeverkostojen seuraamista esitetään hoidettavaksi vain ilmasta käsin.

Operaation kokonaisvahvuus on tällä hetkellä yhteensä 355 henkeä, ja operaatiossa on mukana 23 EU-jäsenmaata.

Tasavallan presidentti päätti 19.12.2019, että Suomi jatkaa osallistumistaan EUNAVFOR Sophia operaatiossa 1.1.-31.12.2020 enintään kymmenellä esikuntaupseerilla. Tällä hetkellä operaatiossa toimii kuusi suomalaista esikuntaupseeria. Mikäli operaation mandaatin muutos niin edellyttää, käsitellään Suomen osallistuminen uudistetun mandaatin mukaiseen operaatioon sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) mukaisesti.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Outi Hyvärinen/UM, outi.hyvarinen@formin.fi, puh. 0295 - 350 035

Reetta Palojoensuu/PLM, reetta.palojoensuu@defmin.fi, puh. 0295 – 140 062

Kalle Kekomäki/SM, kalle.kekomaki@intermin.fi, puh. 0295 – 488 252

Johanna Antila/UM, johanna.antila@formin.fi, puh. 0295 - 350 0332

EUTORI-tunnus

EU/2020/0267

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
